

YAZMACILIK VE GÜNCEL SANAT YORUMLARI¹
BLOCK PRINTING AND CONTEMPORARY INTERPRETATION

Doç. Dr. Özlem GÖK

Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Kayseri/Türkiye
ozlemgok23@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2589-8369>

Doç. Dr. Cihan Şule KÜLÜK

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bolu/Türkiye
cihansule@ibu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8088-746X>

ÖZET

Tokat yazmacılığı, geleneksel Türk halk sanatlarının önemli bir parçası olup, köklü geçmişiyle kültürel mirasımızda önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde bu geleneksel zanaat, güncel sanat dünyasında da kendine yer bulmaktadır. Bu bağlamda, sanatçı ve akademisyen Müge Akçakoca'nın üretimleri, Tokat yazmacılığının güncel yorumlarla nasıl dönüştüğünü ve zenginleştiğini gösteren önemli örnekler sunmaktadır. Akçakoca, Tokat yazmacılığını çağdaş bakış açısıyla ele alarak, geleneksel teknikleri sanatın dinamikleriyle birleştirmiştir. Kendi tasarladığı özgün motif ve kalıplar, geleneksel desenleri yeni formlarla birleştirerek, bu zanaatın sınırlarını genişletmiştir. Akçakoca'nın yaklaşımı, yazmacılığın sadece tekstil değil, aynı zamanda baskı resim sanatıyla da ilişkisini yeniden vurgular. Sanatçının üretimlerinde geleneksel motiflerin yerini, sanatçının vegan yaşam felsefesini yansıtan ve hayvan haklarını savunan imgeler almaktadır. Bu yaklaşımla sanatçı, yalnızca sanatsal bir üretim gerçekleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal bir noktaya değinmekte ve sanatını, hayvan hakları hareketinin bir aracı olarak kullanmaktadır. Sanatçının bu bağlamda oluşturduğu "HİÇBİRŞEY" başlığında 2018 ve "HİÇBİR YER" başlığında 2019 yıllarında açmış olduğu iki kişisel sergisi bulunmaktadır. Bu kişisel sergiler daha sonra aynı başlıkla 2019 ve 2022 Didim Vegfest'te ikinci defa sergilenmiştir. Kültürel mirasımız yazmacılığın güncel sanat anlamında yorumlarını içeren bu sergilerdeki üretimlerin eleştirel okumalarının yapıldığı bu çalışmada, geleneksel yazmacılık teknikleri ve baskı resim sanatının tekstil sanatıyla birleştiği noktalar ele alınmıştır. Bu araştırma, Müge Akçakoca'nın Tokat yazmacılığında kullanılan geleneksel teknikleri kendi sanat pratiğine güncel yorumlarla nasıl yansıttığını ve zanaatın güncel sanatta nasıl yeniden yorumlandığını ve zenginleştiğini ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yazmacılık, tekstil sanatı, baskı resim, güncel sanat, kültürel miras

ABSTRACT

Tokat block printing, our cultural heritage, has a long history as an important part of traditional Turkish folk arts. Today, this traditional craft also finds its place in the contemporary art world. In this context, the works of artist and academician Müge Akçakoca provide important examples of how Tokat block printing has been transformed and enriched by contemporary interpretations. Akçakoca has combined traditional techniques with the dynamics of art by approaching Tokat block printing from a contemporary perspective. She has expanded the boundaries of this craft by combining traditional patterns with new forms,

¹ Bu çalışma INTERNATIONAL 3rd TOKAT SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS, 28-30 Ağustos 2024, Yazmacılık Ve Güncel Sanat Yorumları başlığında özet olarak sunulan metnin genişletilmiş halidir.

using original motifs and moulds of her own design. Akçakoca's approach re-emphasises the relationship between block printing not only with textiles but also with the art of printmaking. In the artist's productions, traditional motifs are replaced by images that reflect the artist's vegan life philosophy and advocate for animal rights. With this approach, the artist not only realises an artistic production, but also addresses a social point and uses his art as a tool of the animal rights movement. The artist has two solo exhibitions titled "NOTHING" in 2018 and "NOTHING PLACE" in 2019. These solo exhibitions were then exhibited for the second time under the same title in 2019 and 2022 Didim Vegfest. In this research, in which critical readings of the productions in these exhibitions, which include the interpretations of our cultural heritage in terms of block printing contemporary art, the points where traditional writing techniques and printmaking art merge with textile art are discussed. This research will reveal how Müge Akçakoca reflects the traditional techniques used in Tokat block printing to her own art practice with contemporary interpretations and how the craft is reinterpreted and enriched in contemporary art.

Keywords: Block printing, textile art, printmaking, contemporary art, cultural heritage

GİRİŞ

UNESCO'nun 2003 yılında kabul ettiği 'Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin tanımlar başlıklı ikinci maddesinde, Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) terimi, "toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bu unsurlarla ilişkili araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar" şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca, kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleri, doğa ve tarihleriyle olan etkileşimlerine bağlı olarak sürekli bir şekilde yeniden şekillenir. Bu süreç, topluluklara kimlik ve süreklilik duygusu kazandırırken, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin korunmasına ve insan yaratıcılığına duyulan saygının artırılmasına katkı sağlar. Somut olmayan kültürel mirasın temel bileşenleri arasında; "somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir taşıyıcı işlev üstlenen sözlü gelenekler ve anlatımlar ile birlikte dil", "gösteri sanatları", "toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler", "doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar", ve "el sanatları geleneği" yer almaktadır (UNESCO, 2003). Bu bileşenler, somut olmayan kültürel mirasın zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Oğuz'un da (2013: 11) vurguladığı gibi, 2003 tarihli bu sözleşme yalnızca somut kültürel objelerin değil, aynı zamanda bu objelerin üretim, aktarım ve yaşatma süreçlerinin korunmasını amaçlamaktadır. Sözleşme, müzelerde sergilenen değerli objelere odaklanmakla kalmayıp, bir halı, karagöz tasviri veya oyali bir yazma gibi kültürel eserlerin ötesine geçerek, bu eserleri meydana getiren bilgi, beceri ve geleneklerin de korunmasını kapsamaktadır. Bu nedenle 'somut olmayan' terimi, sadece nesnelere sınırlı kalmayıp, onlarla ilişkili soyut değerlerin ve toplumsal bağlamların korunmasını hedefleyen yeni bir yaklaşımı yansıtır.

UNESCO, tüm kültürleri insanlığın ortak mirası olarak kabul etmekte ve geleneksel kültürlerin gelecek nesillere aktarılmasının önemini vurgulamaktadır. UNESCO'nun çeşitli sözleşme ve belgelerinde, kültürel mirasın korunmasına büyük bir vurgu yapılmakta ve özellikle kentleşme, sanayileşme ve küreselleşme gibi etkenlerin dünya kültürel mirasının sürdürülebilirliği üzerindeki etkilerine dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda öne çıkan belgeler arasında, 1972 tarihli "Dünya Doğal ve Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi" ve 2003 yılında kabul edilen "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" yer almaktadır. UNESCO, 2005 yılında da "Kültürel Çeşitliliğin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi"ni hazırlamıştır. Türkiye ise, 1983 yılında "Dünya Doğal ve Kültürel Mirasının

Korunması Sözleşmesi”ni ve 2006 yılında “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni kabul etmiştir (Oğuz 2007:5).

Tokat yazmacılığı, UNESCO’nun tanımladığı Somut Olmayan Kültürel Miras kategorisine giren önemli bir zanaat ve kültürel değerdir. Yüzyıllardır sürdürülen bu gelenek, sadece el sanatları açısından değil, aynı zamanda yerel kimliğin ve toplumsal hafızanın korunması açısından da büyük önem taşır. UNESCO, geleneksel kültürel mirasın korunmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını vurgularken, Tokat yazmacılığı gibi zanaatların yaşatılmasını da desteklemektedir. Tokat yazmacılığı, kültürel bilgi, beceri ve zanaatkârlığın kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir süreç olarak, Somut Olmayan Kültürel Mirasın temel unsurlarını yansıtmaktadır. Üretim aşamaları, kullanılan teknikler ve motifler hem yerel kültürün özgünlüğünü korur hem de sanatın soyut değerlerini gelecek nesillere aktarır. Bu nedenle, Tokat yazmacılığı hem yerel bir sanat formu hem de uluslararası düzeyde korunması gereken bir miras olarak değerlendirilmektedir.

Tokat yazmacılığı, köklü bir geçmişe sahip geleneksel Türk halk sanatlarından biridir. Bu sanatın kökenleri hakkında net bilgiler bulunmamakla birlikte, Hindistan, İran, Mısır, Orta Asya veya Güneydoğu Asya kökenli olduğu çeşitli kaynaklarda öne sürülmektedir (Daşkın, 2017). Kaya’ya (1974) göre; yazmacılığın tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, bu sanatın Orta Asya Türkleri tarafından milattan önceki dönemlerde bilindiği düşünülmektedir. Ayrıca, Yunan tarihçi Herodot’un yazılarında, Hazar Denizi çevresindeki halkların doğal bitkilerden elde ettikleri boyalarla kumaşlara hayvan figürleri çizdikleri ve bu giysilerde “hayvan üslubu”nun kullanıldığı belirtilmektedir. Anadolu’da yazmacılık sanatında bu üslubun en belirgin örneklerinden biri olan geyik figürlerine sıklıkla rastlanmaktadır. Yazmacılığın tarihine dair bilgiler, Orta Asya’da bu sanatın var olduğuna işaret eden arkeolojik bulgularla desteklenmektedir. 1964’te yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkan mühür biçimindeki kalıplar, yazmacılığın tarihine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Mühürler üzerinde boya kalıntısı olmaması, baskıların kumaş üzerine yapıldığını doğrulamaktadır (Daşkın, 2017). Tokat yazmacılığı, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda İstanbul’da büyük bir gelişim göstermiştir. Tokat’ta bu sanat, kumaşlar üzerine elle veya tahta kalıplarla basılan desenlerle tanınmaktadır ve Türkiye genelinde halk sanatı olarak yaygın bir şekilde uygulanmıştır (Kaya, 1974). Tokat’ın yazmacılığı, en az 600 yıllık bir geçmişe sahiptir. Osmanlı döneminde Tokat’ın yazma gelirleri, Valide Sultanlara ayrılmış ve bu dönemde yazmacılar, hanlarda topluca üretim yaparak yazmaları boyahanelere teslim etmiş, karşılığında damga vergisi ödemişlerdir. Bu uygulama, Tokat dışındaki bölgelerde yazmacılığı yasaklamış ve vergi kaçırma girişimlerinin önüne geçilmiştir (Adıgüzel, 2017).

Günümüzde Tokat’ta yazmacılık, geçmişte beş büyük handa yürütülürken, bugün sadece bir handa devam etmektedir. Bu bağlamda, özellikle Gazioğlu Hanı tarihi bir merkez olarak öne çıkmaktadır. Ancak, geçmişteki canlılığından uzak bir durumda olan bu sanat, çeşitli nedenlerle zor bir süreçten geçmektedir. Şu anda Gazioğlu Hanı’nda birkaç atölye ve dükkân faaliyet göstermekte, bu geleneksel el sanatı yaşatılmaya çalışılmaktadır (Adıgüzel, 2017).

Günümüzde Tokat yazmacılığı, geleneksel tekniklerle çağdaş sanat arasında bir köprü kuran önemli bir sanat formu olarak yeniden ele alınmaktadır. Sanatçı ve akademisyen Müge Akçakoca, bu kadim sanatı modern sanatla harmanlayarak yeni bir perspektifle yorumlamaktadır. Akçakoca, geleneksel yazmacılık desenlerine çağdaş dokunuşlar katarak hem bu kültürel mirası korumuş hem de sanat dilini genişletmiştir. Çalışmaları, yazmacılığı yalnızca zanaat olarak değil, toplumsal meseleleri ele alan güncel bir sanat formu olarak yeniden şekillendirmektedir. Vegan yaşam tarzı ve hayvan haklarına olan duyarlılığı, yapıtlarına güçlü bir şekilde yansıtmakta; “HİÇBİRŞEY” (2018) ve “HİÇBİR YER” (2019)

sergileri, yazmacılığın güncel sanat dinamikleriyle nasıl bir dönüşüm geçirdiğini açıkça göstermektedir. Bu üretimler, geleneksel olanla çağdaşı buluştururken derin toplumsal mesajlar da barındırmaktadır.

Araştırmada özellikle sanatın, toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanıldığı durumlarda sıklıkla tercih edilen “Bağlamsal Analiz”, “Tematik Analiz” ve “İkonografik Analiz” kullanılmıştır. Bağlamsal Analiz (Contextual Analysis): Yapıtın sosyal, kültürel, politik ve tarihsel bağlam içinde incelenmesini ifade eder (Cronin & Dobbie, 2023). Akçakoca'nın yapıtlarında kullanılan vegan felsefe ve hayvan hakları teması, bu bağlamda yapılan analizlerin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Literatürde bu tür bir analiz, yapıtın toplumsal bağlamını ve yaratıcısının yaşadığı dönemin etkilerini inceler. Tematik Analiz (Thematic Analysis); belirli bir yapıt ya da sanatçıya dair temalar ve bu temaların işlenme biçimini ortaya çıkarır. Sanatta tematik analiz, bir sanat yapıtındaki tekrar eden temaları veya desenleri tanımlayıp yorumlamak için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, yapıtın yüzeyinin ötesine geçerek, hemen fark edilmeyen derin anlamları ve mesajları ortaya çıkarmayı amaçlar. İzleyiciler temaları inceleyerek, sanatçının niyetini ve yapıtın yaratıldığı daha geniş kültürel veya sosyal bağlamı daha iyi anlayabilirler (Jerwood Visual Arts, t.y.a). Müge Akçakoca'nın yapıtlarında hayvan hakları ve veganizm gibi temaların analizi, bu yöntemle açıklanmıştır. İkonografik Analiz (Iconographic Analysis): bir sanat yapıtı veya edebi çalışmadaki sembolleri ve imgeleri tanımlayıp açıklamayı içerir. Yapıtta kullanılan sembol ve imgelerin derinlemesine yorumlanmasıdır (Jerwood Visual Arts, t.y.b). Akçakoca'nın yapıtlarındaki semboller (örneğin, hayvanlar, fabrika, şırınga, tüfek ve hedef) ikonografik analiz çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada, Müge Akçakoca'nın Tokat yazmacılığı üzerindeki çağdaş yorumlarını inceleyerek sanatçının üretim sürecini, toplumsal ve kültürel bağlamını inceleyerek yapıtın derinlemesine anlaşılmasını sağlamak hedeflenmektedir. Bu bakışta yöntem dört başlık altında uygulanacaktır. Bu başlıklar; “sanatçının arka planı”, “geleneksel ve çağdaş tekniklerin karşılaştırması”, “yapıtların sosyal, kültürel bağlamı” ve “sanatsal üretim bağlamında tematik inceleme” şeklinde belirlenmiştir.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

1.Sanatçının Arka Planı: Müge Akçakoca 1999 yılında Gazi Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Bölümünde lisans, 2003 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2004 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim Ana Bilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak akademik çalışma hayatına başlamıştır. 2008-2014 yıllarında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde Sanatta Yeterlik yapmak üzere araştırma görevlisi olarak bulunmuştur. Bu süre içerisinde Marmara Üniversitesi güzel sanatlar fakültesinde Prof. Tayfun Erdoğan, Dr. Öğr. Üyesi Mürteza Fidan ve Dr. Öğr. Üyesi Zafer Mintaş'ın özgün baskı resim derslerinde görev almıştır. 2015 yılında Sanatta Yeterlik derecesini alarak Tokat'a dönmüş ve Dr. Öğr. Üyesi olarak Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesindeki görevine devam etmiştir. Özgün baskı resim derslerinin yürütücülüğünü yapan Akçakoca, Tokat Yazmacılığına ilgi duyarak Tokat'taki ustalarla görüşmüş, bu kültürel mirasımızın geleneksel tekniklerini öğrenmiş ve uygulamalar yapmıştır. Halen aynı üniversitede görevine devam eden sanatçı akademisyen Akçakoca bölümünde Tokat yazmacılığını uygulayabilmek için kendi imkânlarıyla atölye oluşturmuş ve sanatsal pratiğinin içinde yazmacılığın güncel sanatta kullanımına ilişkin üretimlerde bulunmuştur. Akçakoca aynı zamanda, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tokat yazması ve geleneksel el sanatları merkezinde müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Özgün baskı resim

derslerini yürüten Akçakoca 2012 yılından beri vegan yaşamı benimsemiş bir hayvan hakları aktivistidir. Sanatını aktivizmin bir aracı olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda üretimlerini sergilediği iki kişisel sergisi bulunmaktadır. Bu araştırmanın bulgularını, “HIÇBİRŞEY” başlığında 2018 ve “HIÇBİR YER” başlığında 2019 yıllarında açmış olduğu sergileri oluşturur. Bu kişisel sergiler daha sonra aynı başlıkla 2019 ve 2022 Didim Vegfest’te ikinci defa sergilenmiştir (M. Akçakoca, kişisel iletişim, 3 Ağustos 2024).

2. Geleneksel ve Çağdaş Tekniklerin Karşılaştırması: Tokat yazmacılığı, geleneksel Türk halk sanatlarının önemli bir parçasıdır ve köklü bir tarihe sahiptir. Yazmacılık, kumaş üzerine baskı yapma sanatıdır ve Tokat, bu sanatın önemli merkezlerinden biri olarak bilinir. Tokat yazmacılığının tekniklerinin tarihsel gelişimi kısaca giriş bölümünde sunulmuştur. Tokat yazmacılığının geleneksel uygulamaları hakkında kısa bilgi vermek gerekirse baskı teknikleri, desenler ve renkler, üretim merkezleri ve son olarak Günümüzdeki durum olarak dört başlık belirlemek mümkündür. Bu dört başlık karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde Akçakoca’nın üretimleriyle hangi yönlerden paralellik kurduğu ya da farklılaştığı daha net analiz edilecektir.

2.1.Baskı Teknikleri: Tokat yazmacılığında, geleneksel olarak desenler kumaş üzerine elle veya tahta kalıplarla basılmaktadır. Bu teknik, desenlerin kalıplar yardımıyla kumaşın üzerine aktarılmasını sağlar. Kalıplar genellikle ahşap veya metalden yapılmış olup, desenler üzerine işlenir ve boyalar kalıptan kumaşa geçer (Kaya, 1974). Akçakoca, geleneksel baskı teknikleri üzerine uygulamalar yapmıştır (resim 1 ve 2). Üretimlerinde kumaş üzerine yazmacılık tekniğinde uygulamalara yer verdiği gibi aynı zamanda, kullandığı kalıpları da yine geleneksel tekniklere bağlı olarak hazırlamıştır. Fakat sanatçı ikinci sergisindeki üretimlerinde kullandığı kalıpların desenlerini kendisi tasarlamıştır.

Resim 1. Müge Akçakoca atölyeden görüntü.2015. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

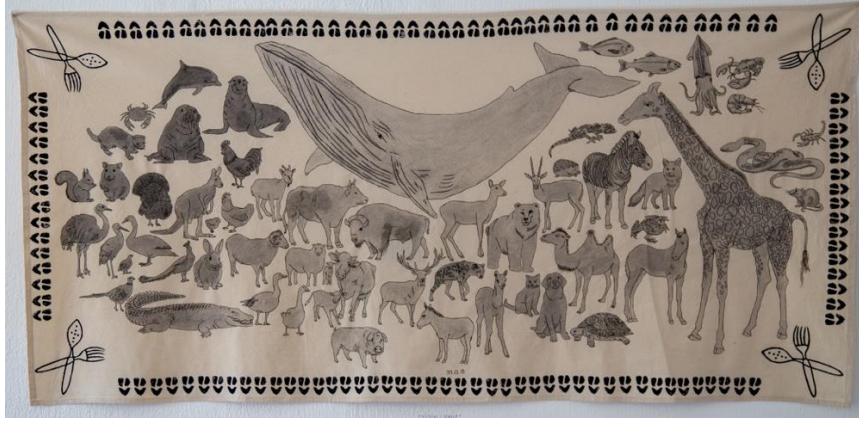

Resim 2. Müge Akçakoca, geleneksel kalıp hazırlama. 2015. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

2.2. Desenler ve Renkler: Tokat yazmacılığı, özellikle “Elvan Baskı” olarak bilinen renkli baskı tekniği ile tanınır. Desenler genellikle doğa motiflerini ve geometrik figürleri içerir. Geyik figürleri ve diğer hayvan figürleri, geleneksel yazmacılıkta sıkça kullanılan desenlerdir. Renkler, doğal boyalar kullanılarak elde edilir ve bu, yazmaların estetik çeşitliliğini artırır (Daşkın, 2017). Akçakoca yazmacılığın geleneksel kalıp hazırlama yöntemlerini uygulamış (Resim 3) ve bu geleneksel motifleri üretimlerinde kullanmıştır. “HİÇBİRŞEY” başlığında 2018 tarihli sergisinde kumaş üzerine hayvan temsillerini resim disiplini üzerinden oluştururken (Resim 4) kenar motiflerini geleneksel yazmacılıkta kullanılan kalıplardan oluşturmuştur. Sanatçı 2018’deki sergisinde yazmacılıkta kullanılan siyah renk boyayı kullanmış ve çizgisel kontürler için siyah akrilik kalem kullanmıştır. 2019’daki sergisinde zeninde her işin bağlamına bağlı olarak farklı renkler kullanmıştır. Bu serisindeki renkler ana ve ara renk tonlarından oluşturulmuştur ve hem yazmacılığa ait doğal boyaları (kırmızı, sarı ve siyah renk) hem de akrilik kumaş boyası kullanmıştır. Kalıp baskılar yine yazmacılığa ait siyah doğal boya ile uygulanmıştır.

Resim 3. Müge Akçakoca, geleneksel kalıp hazırlama, 2015. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Resim 4. Müge Akçakoca, Yediklerimiz, 2018, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kalem, 75x152cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

2.3. Üretim Merkezleri: Tokat'ta yazmacılık, tarihsel olarak birçok han ve atölyede yapılmıştır. Bu mekanlar arasında Horozoğlu Hanı, Hacı Musaoğlu Hanı, Askerler Hanı, Beypazarı Hanı ve Gazioğlu Hanı gibi önemli üretim merkezleri bulunmaktaydı. Bu merkezler, yazma üretiminin yapıldığı ve ticaretinin gerçekleştirildiği yerlerdir (Adıgüzel, 2017). Müge Akçakoca zanaat olarak uygulanan bu kültürel mirasın aksını değiştirmiş, akademik anlamda sanat eğitimcilerinin ve sanatçı adaylarının olduğu üniversiteyi üretim merkezine sanatsal boyutuyla dahil etmiştir.

2.4. Günümüzde Durum: Günümüzde Tokat yazmacılığı, geçmişteki canlılığını kaybetmiş olsa da hala bazı tarihi mekânlarda ve atölyelerde uygulama alanı bulmaktadır. Özellikle Gazioğlu Hanı gibi tarihi mekânlarda yazmacılığın örneklerine rastlanmakta, ancak bu geleneksel sanat dalı giderek azalmakta ve yaşama mücadelesi sürmektedir (Adıgüzel, 2017). Bu anlamda Dr. Öğr. Üyesi Müge Akçakoca'nın Tokat yazmacılığı tekniğini güncel sanat alanında üretimlerinde kullanarak ve aynı zamanda akademisyen olarak yerel olanı eğitim alanında buluşturmasıyla günümüzde eski değerini kaybetmeye yüz tutmuş yazmacılık geleneğini yeni bir bakış açısıyla var etmiş söylenebilir.

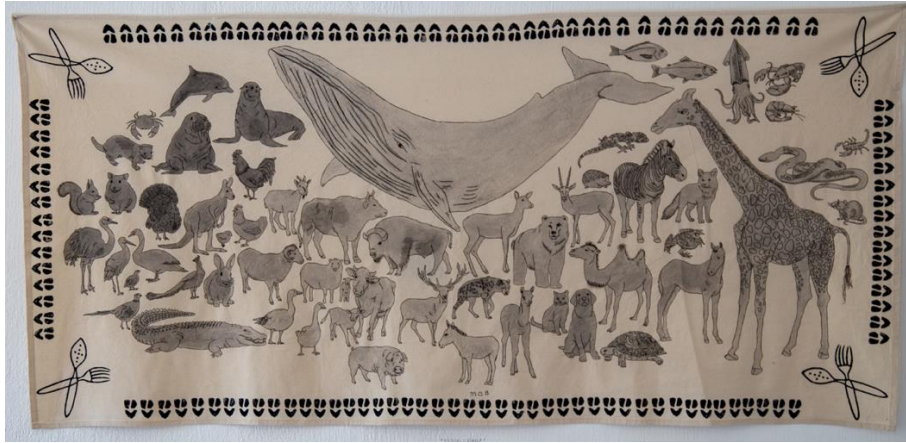
3. Yapıtların Sosyal, Kültürel Bağlamı ve Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Bu bölümde bulguları oluşturan her bir üretim özelinde, “yapıtların sosyal, kültürel bağlamı” ve “sanatsal üretim bağlamında tematik inceleme” konu başlıkları birlikte ele alınacaktır. İlk aşamada “HİÇBİRŞEY” başlığındaki sergiden üç çalışmanın ardından “HİÇBİR YER” sergisinden üç çalışmanın analizi yapılacaktır.

Resim 5. Müge Akçakoca, Beraber Televizyon İzlediklerimiz, 2018, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kalem, 70x140cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sosyal ve Kültürel Bağlam: Akçakoca, yazmacılığı güncel sanatın dinamikleriyle harmanlayarak bu geleneksel sanatı çağdaş bir bağlama taşımaktadır. Üretimlerinde, geleneksel tekniklerin modern yorumlarla zenginleştirildiğini görmekteyiz. Hayvan haklarına dair eleştiriler, özellikle bu yapıtta ön plana çıkmakta ve hayvanların farklı gruplara (yediklerimiz, korktuklarımız, beraber yaşadıklarımız) ayrıldığı bir toplumsal gerçeği eleştirel bir yaklaşımla sunmaktadır. Sanatçının vegan yaşam felsefesi, bu temaları daha güçlü bir şekilde öne çıkarmaktadır. Rosi Braidotti, bu sınıflandırmayı hayvan-insan etkileşimini parametrelere ayırarak örnekler. Bu parametreler ödipal, araçsal ve fantazmatik olarak Müge Akçakoca'nın sınıflandırmasına paralellik kuran şekildedir. Akçakoca'nın, beraber televizyon izlediklerimiz sınıfına giren hayvanlar, Braidotti'de ödipal, koltukta sen ve ben olarak ifade edilir. İkinci grup Akçakoca'nın yediklerimiz olarak sınıflandırdığı hayvanlar Braidotti'de nihayetinde tüketilmek durumundadır şeklinde araçsal olarak yer bulurken, Akçakoca'nın üçüncü sınıflandırmasında korktuklarımız olarak tanımladığı hayvanları, Braidotti, fantazmatik olarak yeniden adlandırır ve egzotik, soyu tükenmiş, eğlencelik gıdıklama nesnelere olarak tanımlar (Braidotti, 2014: 80).

Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Akçakoca'nın “Beraber Televizyon İzlediklerimiz” (Resim 5) geleneksel yazmacılık kalıpları için çevresinde kullanılmış olup, merkezde ise hayvanlara dair imajlar yer alır. Sanatçı, yazmacılığın geleneksel desenlerini, toplumsal ve etik mesajlarla zenginleştirip yeni formlarla birleştirmiştir. “Beraber Televizyon İzlediklerimiz” isimli işinde, özellikle televizyon gibi bir kitlesel medya aracının izleyicilerin algısına etkisi ile birlikte, hayvanlara dair gündelik hayattaki yerlerine dair sorgulamalar yaratır. Sanatçının bu sergisinde, hayvanlar üç gruba ayrılır: yediklerimiz, korktuklarımız, beraber yaşadıklarımız. Akçakoca'nın bu ayrımları işleyiş biçimi, hayvan haklarına dair toplumsal farkındalık yaratma amacı taşır. “Beraber Televizyon İzlediklerimiz” ifadesi, insanların hayvanlarla olan gündelik ilişkilerindeki çelişkileri ortaya koyar. Televizyon burada hem bir izleme pratiği hem de insanların hayvanlara yönelik davranışlarını etkileyen kültürel bir simge olarak kullanılmıştır. Müge Akçakoca'nın yazmacılığı sadece bir zanaat değil, aynı zamanda çağdaş sanatın toplumsal mesajlar veren bir aracı olarak yeniden yorumlanmaktadır. Bu bağlamda, sanatçının üretimleri toplumsal, kültürel ve sanatsal anlamda zengin bir katman sunmaktadır.

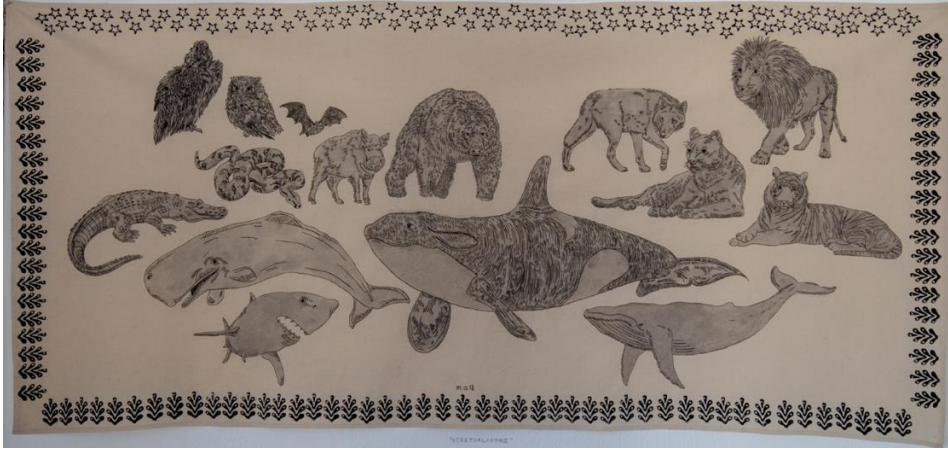

Resim 6. Müge Akçakoca, *Yediklerimiz*, 2018, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kalem, 75x152cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sosyal ve Kültürel Bağlam: Akçakoca, üretimlerinde sosyal adalet ve etik meseleleri odak noktasına alıyor. “Yediklerimiz” (Resim 6) adlı bu iş, insan-hayvan ilişkisindeki çelişkili durumları gözler önüne seriyor. Toplumların hayvanları bir yandan kutsal varlıklar ya

da sevimli evcil hayvanlar olarak gördüğünü, diğer yandan onları yiyecek olarak sınıflandırdığını sorgulayan bu çalışma, günümüz kültürel pratiklerine eleştiri getiriyor. Akçakoca, vegan yaşam tarzını benimseyen ve bu doğrultuda üretim yapan bir sanatçı olarak, hayvanların metalaştırılmasına karşı duruyor.

Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Akçakoca'nın yazmacılık tekniklerini kullanması, geleneksel sanat formlarını çağdaş içeriklerle birleştirmenin öne çıkan bir örneğidir. İşin kenarlarındaki geleneksel yazmacılık motifleri, geçmişten bugüne bir sanat formunu yaşatırken, merkezdeki hayvan figürleriyle birlikte toplumsal bir eleştiri sunuluyor. İşte, yemek kültüründe yer alan hayvanların betimlemeleri, sanatçının elinden çıkarak, izleyiciyi bu hayvanların yemek masalarında nasıl yer aldığına dair düşünmeye itiyor. "Yediklerimiz" (Resim 6), insanların hayvanları yiyecek olarak görme eğilimlerine dair güçlü bir tema barındırıyor. İş, vahşi doğa ile insanların hayvanları kategorize etme biçimi arasında bir çelişkiyi vurguluyor. Sanatçı, bu hayvanları yalnızca birer yiyecek olarak görmekle kalmayıp, onların da doğanın bir parçası olduğunu hatırlatarak izleyiciyi düşündürüyor. Yazmacılık geleneği kullanılarak yapılan kenar süslemeleri, bu işin hem sanatsal hem de kültürel bir köprü kurmasını sağlıyor. Sonuç olarak, Müge Akçakoca'nın bu üretimi, hayvan hakları, veganizm ve etik değerler üzerine toplumsal farkındalık yaratmayı amaçlayan bir sanatsal müdahale olarak karşımıza çıkıyor. Geleneksel yazmacılığı çağdaş bir eleştiri aracı olarak kullanarak, izleyiciye hem geçmişle hem de günümüzle ilgili çok katmanlı bir sorgulama sunuyor.

Resim 7. Müge Akçakoca, *Korktuklarımız*, 2018, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kalem, 75x152cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sosyal ve Kültürel Bağlam: Müge Akçakoca'nın "Korktuklarımız" adlı üretimi (Resim 7), hem biçim hem de içerik açısından zengin ve çok katmanlı bir yorum sunuyor. Bu çalışma, sanatçının sosyal eleştiri yapma, kültürel kodları yeniden yorumlama ve çağdaş sanatın dilini geleneksel motiflerle harmanlama çabası olarak değerlendirebiliriz. Sanatçının yazmacılık geleneğini bir zemin olarak kullanması, kültürel mirasın sadece korunması değil, aynı zamanda yeni bir bağlama taşınarak yeniden yorumlanmasına hizmet ediyor. Yapıtın merkezinde yer alan hayvan figürleri, toplumsal korkuların simgesi olarak öne çıkıyor. Aslan, kaplan, balina ve ayı gibi hayvanlar, bir yandan doğanın gücünü ve vahşiliğini temsil ederken diğer yandan türçülük karşıtı bir eleştiriye barındırıyor. Akçakoca, bu çalışmasıyla insanın doğayla kurduğu ilişkiye eleştirel bir bakış sunuyor; hayvanların yalnızca korkulan ya da tehlikeli varlıklar olarak görülmesinin, insanın doğaya hükmetme arzusunun bir yansıması olduğunu gösteriyor. Bu noktada, Akçakoca'nın hayvan hakları ve türçülük karşıtı duruşu, yapıtın derinlemesine anlaşılması için kilit bir rol oynuyor. İşin çevresini süsleyen motifler ise

yazmacılığın geleneksel desenlerinden ilham alıyor. Ancak bu motifler, geleneksel bağlamlarından koparılarak yeni bir işlev kazanıyor; doğrudan dekoratif bir unsur olmaktan çıkıp, işin genel anlamını destekleyen birer sembol haline geliyor. Geleneksel motiflerin kullanımı, aynı zamanda Akçakoca'nın toplumsal eleştirisini daha derinlemesine bir kültürel katmanla örtüyor. Tokat yazmacılığının tarihsel olarak Osmanlı döneminde önemli bir ekonomik ve kültürel zenginlik kaynağı olduğunu biliyoruz, bu da yapıta kültürel bir miras olarak eklenmiş bir değer katıyor.

Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Müge Akçakoca'nın "Korktuklarımız" çalışması, malzeme kullanımı ve üretim tekniği bakımından geleneksel ile çağdaşın bir sentezini temsil ediyor. Sanatçı, Tokat yazmacılığı gibi köklü bir teknikten yola çıkarak, bu geleneği çağdaş sanatın formlarıyla buluşturuyor. İşin üretim sürecinde kullanılan siyah yazmacılık boyası ve akrilik kalem, hem geleneksel hem de modern tekniklerin bir arada kullanıldığını gösteriyor. Akçakoca'nın bu seçimi, yapıtın hem sanatsal hem de kültürel bağlamını genişleten bir estetik strateji olarak değerlendirilebilir. Kumaş üzerine uygulanan yazmacılık boyası, Tokat yazmacılığının geleneksel tekniklerini hatırlatırken, işin çevresindeki motifler de bu geleneği sürdüren ve yeniden yorumlayan bir dilin parçası oluyor. Motiflerin simgesel anlamları ve kompozisyonun merkezindeki hayvan figürlerinin doğrudan ele alınışı, üretimin hem sanatsal hem de tematik bir sürekliliğini sağlıyor. Tokat yazmacılığının tarihsel bir gelenek olarak süregeldiği bu süreç, Akçakoca tarafından günümüzün toplumsal meselelerine dikkat çekmek amacıyla yeniden ele alınmış. Geleneksel tekniklerin bu şekilde çağdaş bir anlam dünyasında yer bulması, yapıtın en dikkat çekici yanlarından biridir.

Tematik açıdan, "Korktuklarımız" insan-hayvan ilişkisine dair güçlü bir eleştiriyi yansıtırken, aynı zamanda insan toplumunun ötekileştirme ve doğayı kontrol etme arzusuna da vurgu yapıyor. Yapıtın adı, hem toplumsal hem de bireysel düzeyde var olan korkulara işaret ediyor. Bu korkular, sanatçı tarafından hayvan figürleriyle temsil edilirken, aynı zamanda doğaya ve diğer canlılara olan mesafeli yaklaşımımızın da bir göstergesi haline geliyor. Akçakoca, bu çalışmasıyla izleyiciyi bu ilişki üzerine düşünmeye teşvik ediyor; doğaya karşı duyulan korkunun, insanın doğayı tahrip etmesine ve sömürmesine zemin hazırlayan bir bakış açısının sonucu olduğunu ortaya koyuyor. Sonuç olarak, Müge Akçakoca'nın "Korktuklarımız" adlı işi, geleneksel Tokat yazmacılığı tekniklerinin çağdaş sanatla harmanlandığı, derin toplumsal eleştiriler barındıran çok katmanlı bir çalışma olarak karşımıza çıkıyor. Hem malzeme kullanımı hem de tematik yapısıyla, bu yapıt sanatçının yaratıcı sürecinin ve eleştirel duruşunun bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Resim 8. Müge Akçakoca, İsimlessiz 1, 2019, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kumaş boyası, 160x150cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sosyal ve Kültürel Bağlam: Akçakoca'nın 2019'daki sergisinde yer alan "İsimsiz 1" çalışmasında (Resim 8), büyük bir hayvan figürü göze çarpıyor. Bu, günümüz dünyasında hayvan haklarına yönelik artan farkındalığa ve duyarlılığa bir gönderme olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda, özellikle vegan yaşam tarzının ve hayvan hakları savunusunun 21. yüzyılda kültürel olarak nasıl bir etki yarattığını göz önünde bulundurmak önemli. Modern toplumlarda hayvanların sanayiye entegre edilmesi, et ve süt endüstrilerinin büyümesi, hayvanların yaşam haklarının ihlali gibi meseleler yapıtın altında yatan tematik bir arka plan sunuyor. Kırmızı arka plan ve üzerinde sanatçının tasarladığı fabrika imgesi (Resim9), sanayileşmenin ve kapitalizmin doğa üzerindeki yıkıcı etkisine işaret ediyor. Bu fabrika imgeleri, üretim mekanizmalarının hayvanları sadece birer "meta" olarak gördüğünü sembolize ederken, kapitalizmin doğayı ve hayvanları nasıl sömürdüğüne dair bir eleştiriyi gözler önüne seriyor. Bu anlamda yapıt, hayvan sömürüsüne dair kültürel eleştiriyi sanat diliyle ortaya koyuyor.

Resim 9. Müge Akçakoca, Sanatçı tasarımı baskı kalıbı (Fabrika), 2019, Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Sanatsal açıdan, bu çalışmada kullanılan malzemeler ve teknikler dikkat çekici. Kumaş üzerine baskı ve doğal boyalar kullanılarak üretilmiş bu çalışma, sanatçının geleneksel yazmacılığa duyduğu saygıyı ve bunları çağdaş bir yorumla harmanlama becerisini ortaya koyuyor. Arka plandaki küçük fabrika motifleri tekrarlanan bir desen oluştururken, bu mekanik ve monoton yapı, modern üretim süreçlerinin insana ve doğaya zarar veren yanlarını simgeliyor. Ön planda yer alan büyük hayvan figürü ise bu sistemin içinde kurban edilen bir varlık olarak temsil ediliyor. Yapıt, hayvanların maruz kaldığı sessiz ama kitlesel şiddeti gözler önüne sererken, onların sessiz çığlıklarına dikkat çekiyor. Kırmızı rengin ağırlıklı kullanımı hem acıyı ve şiddeti hem de bir tür uyarıyı sembolize ediyor olabilir. Aynı zamanda, hayvanın konturlarla çizilmiş olması, gerçeklikten kopuk bir temsilin altını çizer; bu, hayvanların sadece fiziksel varlıklarına indirgenmelerine ve ruhani değerlerinin göz ardı edilmesine dair bir eleştiridir. İşin tematik derinliği, hayvan hakları ve çevresel duyarlılık gibi günümüz dünyasında önem kazanan konulara dair bir farkındalık yaratmayı hedefliyor. Vegan sanatçıların sıklıkla işlediği bu temalar, insanın doğa üzerindeki egemenlik iddialarını ve bu egemenliğin hayvanlar üzerinde yarattığı zulmü sorgulayan bir tavırla sunuluyor. Sonuç olarak bu yapıt, sanatsal ve kültürel anlamda büyük bir derinliğe sahip. Hayvan hakları ve çevreye dair aktivist bir duruş sergileyen bu çalışma, kapitalist üretim mekanizmalarının eleştirisini sunarken, izleyiciyi hayvanlar ve doğa üzerindeki etkilerini yeniden düşünmeye davet ediyor. Özellikle yapıtın sosyal bağlamı, modern toplumlarda artan veganizm, hayvan hakları ve çevre duyarlılığı gibi temalarla örtüşüyor.

Resim 10. Müge Akçakoca, İsimsiz 2, 2019, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kumaş boyası, 160x150cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sosyal ve Kültürel Bağlam: Müge Akçakoca'nın 2019 tarihli sergisinde yer alan "İsimsiz 2" (Resim 10) çalışmasında görülen fare figürü, bilimsel deneylerde yaygın olarak kullanılan hayvanlardan biri olarak güçlü bir sembolizm taşır. Fare, laboratuvar deneylerinde sıklıkla kullanılan bir hayvandır ve hayvanların bilimsel araştırmalarda nasıl metalaştırıldığına dair sert bir eleştiriyi temsil eder. Sanatçının, farenin sırtına bir deney ekipmanı yerleştirmesi, hayvanların insan deneylerinde birer "nesne" olarak kullanıldığı gerçeğini gözler önüne seriyor. Bu nesne, hayvanların genellikle laboratuvarlarda maruz kaldıkları, iradeleri dışında onlara yüklenen işlevselliğin bir simgesi olarak görülebilir. Zemin boyunca tekrar eden şırınga motifleri (Resim 11), hayvanlar üzerindeki acımasız tıbbi deneylere işaret eder. Şırınga, hem farmakolojik deneylerde hem de genetik modifikasyon gibi işlemlerde kullanılan en temel araçlardan biridir. Bu motif, deneylerin standartlaşmış, tekrarlanan ve duygusuz doğasına dikkat çeker. Aynı zamanda, modern bilimin etik sınırlarını sorgulayan bu çalışma, hayvan deneylerinin ne denli yaygın ve sistematik olduğuna da eleştirel bir bakış sunuyor.

Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Sanatçı, bu çalışmasını yaratırken kumaş üzerine doğal boyalarla çalışmış, geleneksel malzemeleri modern bir eleştirel çerçevede kullanarak izleyiciye sunmuş. İşin renk paleti, özellikle mavi tonlar, laboratuvarın soğuk ve steril doğasını temsil ederken, farenin sırtındaki deneysel nesne ve zemin boyunca tekrarlayan şırıngalar, laboratuvarların acımasız ortamını gözler önüne seriyor. Şırıngaların tekrarlayan düzeni, hayvanların bu süreçte birer mekanik nesne olarak kullanıldığını, bireysel bir canlıdan ziyade birer deneme birimi olarak değerlendirildiklerini sembolize ediyor. Farenin sırtına yerleştirilen cihaz ise hayvanların iradesi dışında üzerlerine yüklenen işlevselliği ve bilimsel deneylerdeki araçsallaştırılmalarını anlatıyor. Bu nesne, deneylerde kullanılan ileri teknoloji ürünlerinden biri olabilir ve hayvanlar üzerinde yapılan genetik veya farmakolojik müdahaleleri temsil eder. Hayvanların üzerlerindeki bu yük ile yaşama haklarının hiçe sayılması yapıtın temel eleştiri noktalarından biridir. Sonuç olarak, hayvan deneylerine karşı güçlü bir duruş sergileyen bir eleştiriyi içermektedir. Farenin sırtındaki deneysel nesne ve zemin boyunca tekrarlayan şırıngalar, modern bilim ve teknolojinin hayvanlar üzerindeki hâkimiyetine ve bu deneylerin etik boyutlarına dikkat çekiyor. Sanatçı, bu işiyle hayvanların birer birey olarak değil, deneylerde kullanılan birer araç olarak görülmelerini sorguluyor ve izleyiciyi hayvan deneyleri konusundaki farkındalığa davet ediyor.

Resim 11. Müge Akçakoca, Sanatçı tasarımı baskı kalıbı (Şırınga), 2019, Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Resim 12. Müge Akçakoca, İsimsiz 3, 2019, kumaş üzerine doğal boya ve akrilik kumaş boyası, 160x150cm. Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Sosyal ve Kültürel Bağlam: Müge Akçakoca'nın 2019 tarihli sergisinde yer alan "İsimsiz 3" (Resim 12) çalışmasında, yazmacılık geleneğinin modern bir yorumunu görmekle birlikte, toplumsal ve kültürel eleştiri de dikkat çekici bir biçimde yer alıyor. Yapıtın sosyal bağlamında özellikle hayvan hakları ve avlanma eleştirisi öne çıkıyor. Arka planda tekrarlanan silah ve hedef işaretleri, kitlesel avcılığı ve şiddeti sembolize ediyor. Bu tekrar eden motifler, avlanmanın sistematik hale gelmiş bir şiddet pratiği olduğuna dair bir eleştiriye yansıtıyor. Sanatçının kullandığı bu semboller, sadece bireysel bir meseleye değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel düzeyde doğaya yönelik şiddetin nasıl normalleştirildiğine dikkat çekiyor. Yazmacılık gibi geleneksel bir sanatsal formun kullanımı, aynı zamanda bu şiddetin uzun süreli bir geçmişi olan kültürel alışkanlıklarla ilişkisini sorguluyor. Yazmacılık Anadolu'da toplumun kültürel kimliğinin bir parçası olmuşken, bu geleneksel sanat formunun modern bir eleştiri aracı olarak kullanılması, sanatçının yerel ile evrensel meseleleri nasıl iç içe geçirdiğini gösterir. Akçakoca'nın işinde, toplumların avlanmayı ve hayvanlara yönelik şiddeti sıradanlaştırması, sanat aracılığıyla sorgulanıyor.

Sanatsal Üretim Bağlamında Tematik İnceleme: Sanatçının üretiminde tekrar eden silah (Resim 13) ve hedef motifleri (Resim 14), avcılık eleştirisinin merkezinde yer alıyor. Arka plandaki bu semboller, şiddetin ve avlanmanın nasıl tekrarlanan ve sistematik hale gelen bir olgu olduğunu vurguluyor. Üretimde yer alan merkezdeki figüratif çizim ise hem avcılığı

hem de avlananı temsil ederek, avlanma pratiğinin iki tarafını da düşündürmeye itiyor. Bu tematik yaklaşım, sadece insanın doğaya ve hayvanlara yönelik şiddetini eleştirmekle kalmıyor, aynı zamanda bireysel kimlik ve toplumsal sorumluluk konularını da gündeme getiriyor. Sanatçının kendi tasarladığı kalıplarla çalışması, geleneksel tekniklerin günümüz meselelerine nasıl uygulanabileceğine dair bir örnek sunar. Özellikle yazmacılık geleneğinden ilham alınarak oluşturulan kalıpların şiddet içerikli sembollerle birleşmesi, geleneksel sanat formlarının eleştirel bir ifade aracı olarak kullanılabilmesini gösterir. Burada, kitlesel üretim süreçlerinin eleştirisiyle birlikte, avlanmanın anonimleştirilmiş bir şiddet biçimi olduğu fikri işlenir. İşin tematik olarak hayvan hakları, avlanma karşıtlığı, kimlik ve kültürel süreklilik konularını sorgulaması, sanatçının yerel kültürel pratiklerle evrensel etik meseleleri nasıl bir araya getirdiğini ortaya koyar.

Resim 13. Müge Akçakoca, Sanatçı tasarımı baskı kalıbı (Tüfek), 2019, Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

Resim 14. Müge Akçakoca, Sanatçı tasarımı baskı kalıbı (Hedef), 2019, Kaynakça: Sanatçı arşivinden sanatçı izniyle alınmıştır.

SONUÇ

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, Tokat yazmacılığı köklü geçmişiyle Türk halk sanatlarının önemli bir parçası olarak varlığını sürdürürken, günümüz sanat dünyasında da farklı açılardan yeniden değerlendirilmektedir. Geleneksel olarak kumaş üzerine tahta kalıplarla yapılan baskı teknikleri, tarih boyunca doğa ve hayvan motifleriyle zenginleştirilmiş ve Tokat bölgesinde ekonomik ve kültürel bir önem kazanmıştır. Ancak, modern çağın gereksinimleri ve endüstriyel gelişmelerle birlikte bu zanaat, geçmişteki canlılığını kaybetmiş ve yerini makineli üretim tekniklerine bırakmıştır.

Müge Akçakoca, Tokat yazmacılığını güncel sanatın dinamikleriyle harmanlayarak bu geleneksel sanatı modern eleştiri aracı olarak kullanmıştır. Sanatçının üretimleri, vegan yaşam felsefesine dayanarak hayvan hakları, türçülük karşıtlığı ve doğaya yönelik şiddet eleştirilerini güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Akçakoca'nın "HİÇBİRŞEY" (2018) başlıklı sergisinde hayvanların toplum tarafından nasıl sınıflandırıldığını ve metalaştırıldığını ele alarak, hayvanların "yediklerimiz", "korktuklarımız" ve "beraber yaşadıklarımız" olarak gruplandırılması üzerinden derinlemesine eleştirel bir dil geliştirmiştir. Bu yaklaşım, toplumsal alışkanlıkları ve hayvan-insan ilişkilerini sorgulayan sanatsal bir duruş sergiler.

Sanatçının "HİÇBİR YER" (2019) sergisindeki üretimler, hayvan hakları ve türçülük karşıtlığı temalarını yoğun şekilde ele alır. "İsimsiz 1" adlı çalışmasında büyük bir hayvan figürü ile fabrika imgeleri üzerinden kapitalizmin hayvanları nasıl metalaştırdığına vurgu yapılırken, "İsimsiz 2" adlı çalışmasında fare figürü ve şırınga motifleri ile laboratuvar deneylerinde hayvanların nesneleştirilmesine dair sert bir eleştiri sunulmuştur. "İsimsiz 3" adlı çalışmasında silah ve hedef motifleri, avlanma pratiğinin sistematik bir şiddet olarak eleştirildiği bir üretime dönüşmüştür. Tüm bu üretimler, geleneksel yazmacılık tekniklerini modern eleştirel içeriklerle birleştirerek, hayvan sömürüsü ve doğa üzerindeki baskıları sanatsal bir dille ortaya koymaktadır.

Bulgular Akçakoca'nın geleneksel yazmacılık tekniklerini bireysel bir yorumla nasıl dönüştürdüğünü ve güncel sanat pratiğinde nasıl yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Sanatçı, özgün motifler ve kalıplar yaratarak geleneksel desenleri çağdaş formlarla birleştirmiş, bu sayede yazmacılığın sınırlarını genişletmiştir. Akçakoca, baskı tekniklerinde ve motiflerinde geleneksel yöntemleri kullanmaya devam ederken, özellikle hayvan temsilleri ve vegan yaşam tarzına dair eleştirileri merkezde tutmuştur. Hayvanların laboratuvar deneylerinde kullanılmasına ve sanayiye entegre edilmesine dair üretimleri, modern dünyadaki hayvan sömürüsünü keskin bir biçimde eleştirmektedir. Sanatçının üretimleri, toplumsal farkındalık yaratma amacı taşıırken, yazmacılık geleneğinin toplumsal ve etik mesajlarla nasıl zenginleştirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Müge Akçakoca'nın üretimleri, Tokat yazmacılığını sadece bir zanaat olarak değil, aynı zamanda toplumsal eleştiri ve farkındalık yaratma aracı olarak yeniden tanımlamaktadır. Bu bağlamda, yazmacılığın kültürel miras olarak yaşatılmasının yanı sıra güncel sanatın eleştirel bir bileşeni haline gelmesi, bu zanaatın sürdürülebilirliğine dair yeni bir perspektif sunmaktadır. Akçakoca, geleneksel sanatı toplumsal ve etik meselelerle buluştururken, modern sanat dünyasında yerel mirası koruma ve yeniden yorumlama konusunda öncü bir sanatçı olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırma, yazmacılığın günümüz sanatında nasıl dönüştüğünü ve zenginleştiğini anlamak açısından önemli bir katkı sunmaktadır

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, S., Erdem, H., Daşkın, H. ve Türkcan, S.H. (2017). *Somut Olmayan Kültürel Miras Tokat*. Tokat: T.C. Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Braidotti, R. (2014). *İnsan Sonrası*. (Çev. Öznur Karakaş), 1.Baskı, İstanbul, Kolektif Kitap
- Cronin, J. K., & Dobbie, H. (2023). Visual and contextual analysis. In Look closely: A critical introduction to visual culture. ECampusOntario. <https://ecampusontario.pressbooks.pub/introtovisualculture/chapter/visual-and-contextual-analysis/>
- Daşkın, H. (2017). *Tokat Yazmacılığı*. Genişletilmiş 2. Baskı, Tokat: T.C. Tokat İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

- Jerwood Visual Arts. (t.y.a). *Thematic analysis in art*. Art Education and Methodologies Glossary. <https://jerwoodvisualarts.org/art-education-and-methodologies-glossary/thematic-analysis-in-art/> (Eriřim tarihi: 4 Ağustos 2024).
- Jerwood Visual Arts. (t.y.b.). *Iconographic analysis*. Art Education and Methodologies Glossary. <https://jerwoodvisualarts.org/art-theory-glossary/iconology/> (Eriřim tarihi: 4 Ağustos 2024)
- Kaya, R. (1974). *Türk Yazmacılık Sanatı* (Tahta kalıpla kumaş baskısı). İstanbul:İř Bankası Kùltür Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kùltürel miras. *Milli Folklor*, 25(100), 5-13.
- Oğuz, M. Ö. (2007). UNESCO, kùltür ve Türkiye. *Milli Folklor*, 73, 5-11.
- UNESCO. (2003). *Somut olmayan kùltürel mirasın korunması sözleşmesi*. <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>, 2 Eylül 2024